

DEZVOLTAREA AGRICULTURII ECOLOGICE: PERSPECTIVE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Liliana CIMPOIEȘ, doctor, Academia de Studii Economice din Moldova

<https://orcid.org/0000-0003-3709-9406>, lcimpoies@ase.md

Diana COȘALÎC, doctorandă, Academia de Studii Economice din Moldova

<https://orcid.org/0000-0002-3303-2119>, cosalic.diana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.II.2022.16.9>

Summary

Ecologic agriculture makes a major contribution to protecting the environment, maintaining the natural balance and obtaining valuable agricultural products that do not affect the health of the population. In recent decades, ecologic agriculture has developed rapidly in most countries. This is due to the negative reaction of the population to the consequences of intensive agriculture to some components of the environment and the health of consumers. In the Republic of Moldova there are quite favorable natural climatic and soil conditions for practicing ecologic agriculture. During the last years, the share of ecologic agriculture in the intensive agricultural system is increasing. The purpose of this research is to analyze the level of development of ecologic agriculture in the Republic of Moldova, the trends and challenges that exist. The research is based on the analysis of data on the dynamics of the cultivated areas within the organic agriculture of Moldova, the number of operators in organic agriculture and their territorial distribution. In order, to assess the state support for ecologic agriculture, the number of beneficiaries for subsidizing the development of ecologic agriculture was examined. The study is based on statistical information provided by the Ministry of Agriculture and Food Industry (MAFI), the Agency for Interventions and Payments in Agriculture (AIPA). The current level of development of organic farming has been modest with slow growth in recent years. A push for the transition to organic farming is the increase in the prices of inputs used by traditional agriculture. An important role is to stimulate scientific research in determining new ways of preventing diseases and pests, an important issue for increasing the efficiency of ecologic agriculture.

Keywords: agriculture, organic farming, farms, operators, subsidies.

JEL: Q57, Q18

UDC: 631.95(478)

Introducere. Agricultură ecologică are o contribuție majoră la protejarea mediului înconjurător, păstrarea echilibrului natural și obținerea unor produse agricole valoroase, care să nu afecteze sănătatea populației. În ultimele decenii agricultura ecologică s-a dezvoltat rapid în majoritatea țărilor. Aceasta se datorează reacției negative a populației la consecințele agriculturii intensive față de unele componente ale mediului înconjurător și a sănătății consumatorilor.

Agricultura ecologică presupune o tehnologie modernă utilizată la cultivarea plantelor și creșterea animalelor prin aplicarea procedeeleor similare celor din natură

fără a fi utilizați fertilizanți și pesticide de sinteză, stimulatori și regulatori de creștere, hormoni, antibiotice și sisteme intensive de creștere a animalelor.

Procesul și procedurile de obținere a produselor ecologice sunt reglementate de reguli și principii de producție stricte, care demarează de la calitatea pe care trebuie să o aibă pământul și până la obținerea efectivă a produsului final. Rolul acestui sistem de agricultură este de a produce hrană mult mai curată, mai potrivită metabolismului organismului uman, dar în deplină corelație cu conservarea și dezvoltarea mediului.

În Republica Moldova există condiții naturale de climă și sol destul de favorabile pentru agricultura ecologică. Pe parcursul ultimilor ani este în creștere ponderea agriculturii ecologice în sistemul agricol intensiv. Dacă în anul 2010 în circuitul ecologic erau incluse 19,7 mii ha de teren agricol, atunci în anul 2020 ponderea acestora constituie 1,5% din totalul terenului agricol al Republicii Moldova, ceea ce constituie 29,4 mii ha. Dezvoltarea agriculturii ecologice este susținută prin adoptarea cadrului normativ ce reglementează principiile generale, reguli de producere și etichetare a producției agroalimentare ecologice.

Gradul de abordare a temei în literatura științifică. Agricultura ecologică a fost cercetată și comparată cu fermele de tip tradițional pe scară largă folosind analiza productivității și eficienței. Cu toate acestea, până în prezent există mai multe neclarități despre eficiența și productivitatea agriculturii ecologice. Astfel, unele întrebări importante care abordează studiile de productivitate și eficiență ale agriculturii ecologice au primit unele răspunsuri. O privire de ansamblu și o sinteză pot oferi câteva dovezi empirice care tind să clarifice următoarele întrebări: în primul rând, în ce măsură agricultura ecologică este mai puțin productivă decât agricultura convențională [6, 7, 13, 15] și poate oferi agricultura ecologică soluții la problemele de dezvoltare agricolă internațională?

Analiza eficienței și a productivității poate contribui la această dezbatere prin investigarea diferențelor de productivitate la nivelul fermei și identificarea factorilor determinanți ai acestor diferențe. În al doilea rând, agricultura ecologică este susținută de o varietate de politici în Uniunea Europeană (U.E.) și în alte țări [9, 16, 14]. În mai multe țări din UE, factorii de decizie politică au ajuns până la stabilirea unor obiective cantitative pentru ponderea agriculturii ecologice în sectoarele agricole ale țărilor membre [12]. Literatura de specialitate în domeniul eficienței demonstrează că subsistemele influențează sistematic deciziile de producție, precum și eficiența și productivitatea exploatațiilor agricole [10, 11]. Pentru a concepe o politică eficientă, trebuie să înțelegem modul în care productivitatea exploatației agricole este afectată de diferitele tipuri de sprijin. În cele din urmă, agricultura ecologică se bazează pe principiul producției ecologice [16]. Efectele pozitive ale agriculturii ecologice asupra biodiversității au fost documentate în literatură [12].

Scopul cercetării. Scopul acestei lucrări este de a analiza nivelul de dezvoltare a agriculturii ecologice în Republica Moldova, tendințele și provocările care există.

Metodologia cercetării. Cercetarea se bazează pe analiza datelor privind dinamica suprafețelor cultivate în cadrul agriculturii ecologice din Moldova, numărul de operatori în agricultura ecologică și distribuția teritorială a acestora. Pentru evaluarea sprijinului de stat pentru agricultura ecologică a fost examinat numărul beneficiarilor de subvenții pentru dezvoltarea agriculturii ecologice. Studiul se bazează pe informațiile statistice furnizate de Ministerul Agriculturii și Industriei

Alimentare (MAFI), Agenția de Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA).

Rezultatele cercetării. Agricultura ecologică a apărut și s-a dezvoltat în țările Uniunii Europene (UE.) în trei etape principale. Prima etapă este reprezentată de apariția agriculturii ecologice în 1924 cunoscută ca „agricultură biodinamică” cu contribuția lui Steiner. La următoarea fază, deja în Marea Britanie în 1940, cu aportul Sir Albert Haward și Lady Eve Balfour apare termenul „agricultura organică”. La ultima etapă, în Elveția este dezvoltat termenul agricultură „organo-biologică” de către cercetătorii Hans Peter Rush și H. Müller [16].

Agricultura ecologică în țările europene, deși se practică din cele mai vechi timpuri, abia în ultimii ani a constituit un domeniu de interes. Datele statistice cu privire la anumiți indicatori specifici agriculturii ecologice, cu referire la suprafețele cultivate în sistem ecologic, numărul producătorilor ecologici înregistrați, valoarea de piață a produselor ecologice, precum și consumul pe cap de locuitor în țările europene sunt incomplete, atât ca serii de timp, cât și ca date disponibile la nivelul diferitelor țări [9].

În ceea ce privește suprafața cultivată cu respectarea normelor și principiilor agriculturii ecologice, în UE se observă faptul că aceasta a crescut treptat, în timp, ajungând în anul 2020 la 14,7 milioane hectare (Figura 1), ceea ce reprezintă aproximativ 7,4% din suprafața totală.

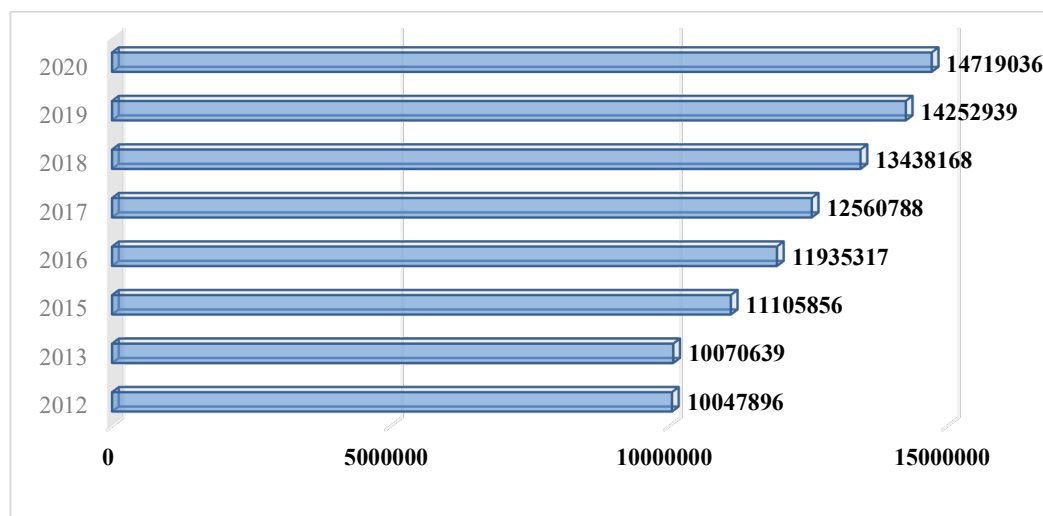

Figura 1. Evoluția suprafețelor agricole ale țărilor membre ale Uniunii Europene în perioada anilor 2012-2020, ha

Sursa: EUROSTAT, 2022

Suprafața terenului agricol pe care se aplică tehnologia agriculturii ecologice este în creștere continuă. Dacă în anul 2012 în UE. suprafața terenului agricol ecologic constituia 10,05 milioane ha, în anul 2020 aceasta a sporit cu 46,2% sau 4,6 milioane ha atingând un plafon de 14,7 milioane ha.

Dintre țările UE la nivelul anului 2020, se remarcă Franța cu 2,5 milioane ha, urmată de Spania (2,44 milioane ha) Italia (2,1 milion ha) și Germania (1,6 milioane ha). Ponderea suprafețelor de teren ecologic ale marilor producători de produse ecologice constituie cca 17% din totalul suprafețelor deținute de țările membre ale

UE. în comparație cu România care cultiva produse ecologice pe 468,9 mii ha sau 3% aceasta are un potențial major în dezvoltare.

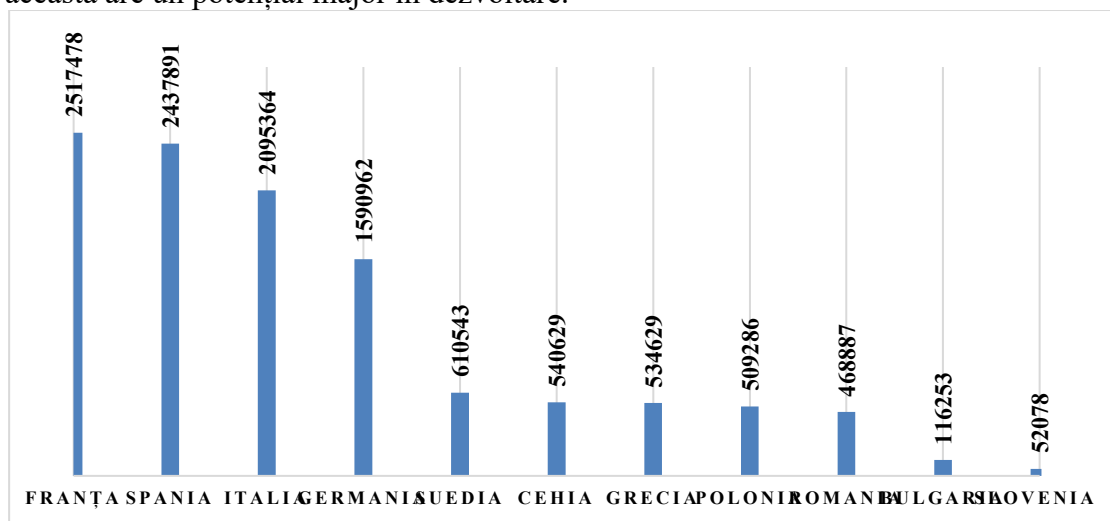

Figura 2. Suprafața terenului agricol ecologic în anul 2020 în profil teritorial

Sursa: EUROSTAT, 2022

Un factor decisiv, care a contribuit la majorarea suprafeței cultivate în cadrul agriculturii ecologice/organice, se datorează politicii aplicate la nivelul statelor Uniunii Europene (art. 19 al Regulamentul Comisiei Europene nr. 1235/2008 din 8 decembrie 2008 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 834/2007 al Consiliului în ceea ce privește regimul de import al produselor ecologice din țări terțe). În conformitate cu aceste prevederi, se permitea exportul produselor cu mențiune de „ecologic” pe piață UE, în baza unor autorizații de import acordate de autoritățile statelor membre, organismelor de inspecție și certificare naționale.

Terenurile cultivate după procese ecologice sunt caracterizate de un grad de biodiversitate cu aproximativ 30% mai ridicat decât terenurile lucrate în agricultura convențională.

Conform prevederilor Politicii Agricole Comune a UE se planifică extinderea terenului ecologic către 25% în anul 2030. Acest obiectiv va fi atins prin stimularea agricultorilor de a practica agricultura ecologică, de a majora oferta cu alimente organice/ecologice pentru consumatori, creșterea cererii de produse ecologice până la 25 % până în 2030.

Analiza datelor statistice disponibile cu privire la evoluția numărului de producători agricoli ce cultivă produse ecologice demonstrează faptul că numărul acestora este în creștere odată cu extinderea suprafețelor de teren agricol ecologic.

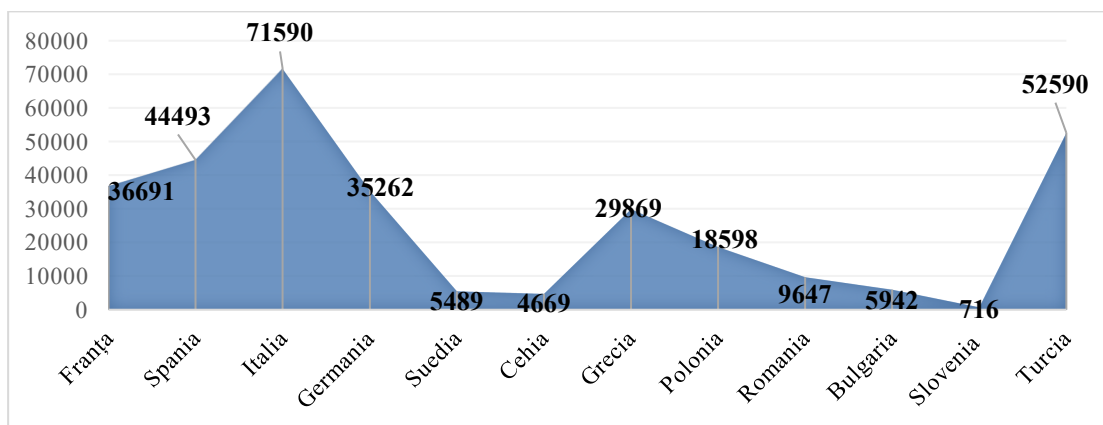

Figura 3. Numărul producătorilor agricoli ecologici înregistrați în anul 2020

Sursa: EUROSTAT, 2022

Astfel, la nivelul anului 2013, numărul producătorilor, în țările membre ale Uniunii Europene însumau cifra de 257 123, ajungând în anul 2016 ca numărul acestora să fie de 295 577. Ulterior date despre evoluția acestora nu pot fi identificate nici în baza de date Eurostat. Totodată, în proful teritorial, pe continentul european, evoluția acestora se regăsește astfel că întâietate deține Italia, cu un număr de 71 590 producători agricoli înregistrați, fiind urmată de Turcia, care are 52 590 producători agricoli înregistrați și Spania cu 44 493 producători agricoli.

Agricultura ecologică oferă mult mai multe avantaje atât producătorilor agricoli, consumatorilor de produse, dar și mediului ambiant. În Moldova, dezvoltarea agriculturii ecologice este susținută prin Legea nr.115/2005 cu privire la producția agroalimentară ecologică [1], precum și Hotărârea de Guvern nr.1078/2008 cu privire la aprobarea Reglementării tehnice „Producția agroalimentară ecologică și etichetarea produselor agroalimentare ecologice” [3]; Hotărârea de Guvern nr.884/2014 pentru aprobarea Regulamentului privind utilizarea mărcii naționale „Agricultura Ecologică – Republica Moldova”[2,4].

Prin Legea nr. 115 din 2005 a fost instituit controlul în agricultura ecologică. Aceasta presupune implementarea sistemului de certificare, armonizarea legislației la standardele Uniunii Europene, ceea ce ar permite ca producția agroalimentară ecologică din Republica Moldova să fie certificată și recunoscută de un organism de inspecție și certificare acreditat și autorizat de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

Prin „reglementare ecologică” se subînțeleg un șir de reguli cu privire la:

- principiile și metodele de producție agroalimentară ecologică;
- sistemul de inspecție și certificare;
- importul și exportul de produse agroalimentare ecologice (raport ecologic de țară 2020).

Politica actuală a statului în vederea dezvoltării producției agroalimentare ecologice, urmărește sprijinirea veniturilor agricultorilor, încurajându-i, totodată, să producă mărfuri de înaltă calitate și în cantități suficiente. Astfel, susținerea promovării și dezvoltării agriculturii ecologice este un element fundamental nou al politicii de dezvoltare rurală, destinată să încurajeze numeroase inițiative rurale,

ajutând agricultorii să-și restructureze fermele, să diversifice gama de produse, precum și să penetreze diferite piețe pentru comercializarea produselor [8].

Analizând dinamica dezvoltării agriculturii ecologice se observă o creștere ușoară a suprafețelor (Figura 4), numărului de producători (Figura 5) cu toate acestea sunt înregistrate și fluctuații mari în dinamica dezvoltării.

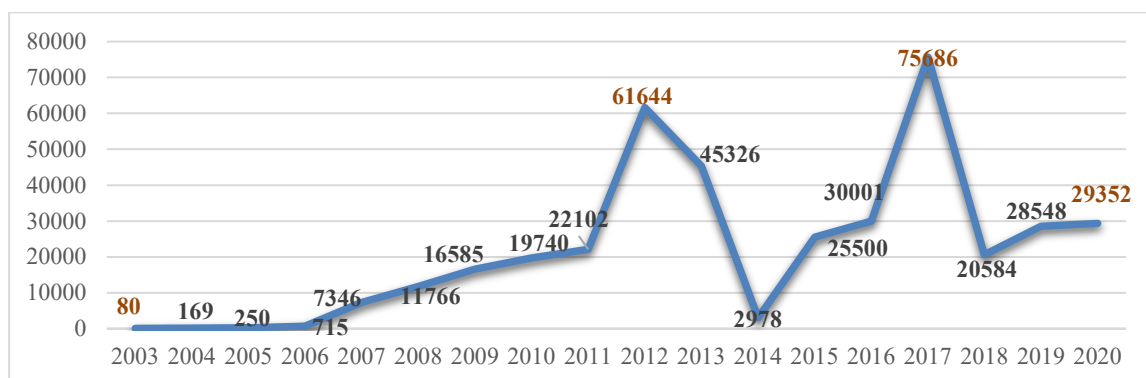

Figura 4. Dinamica suprafețelor înregistrate în agricultura ecologică

Sursa: baza de date a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare

Analizând dinamica suprafețelor înregistrate în agricultura ecologică (Figura 4), observăm că majoritatea sunt înregistrate în anul 2017 (75,67 mii ha). În anul 2020 avem o reducere substanțială, sau de 2,6 ori mai puțin față de nivelul anului 2017, ceea ce este cauzat de costurile input-urilor ecologice ce sunt importate de către producătorii agricoli.

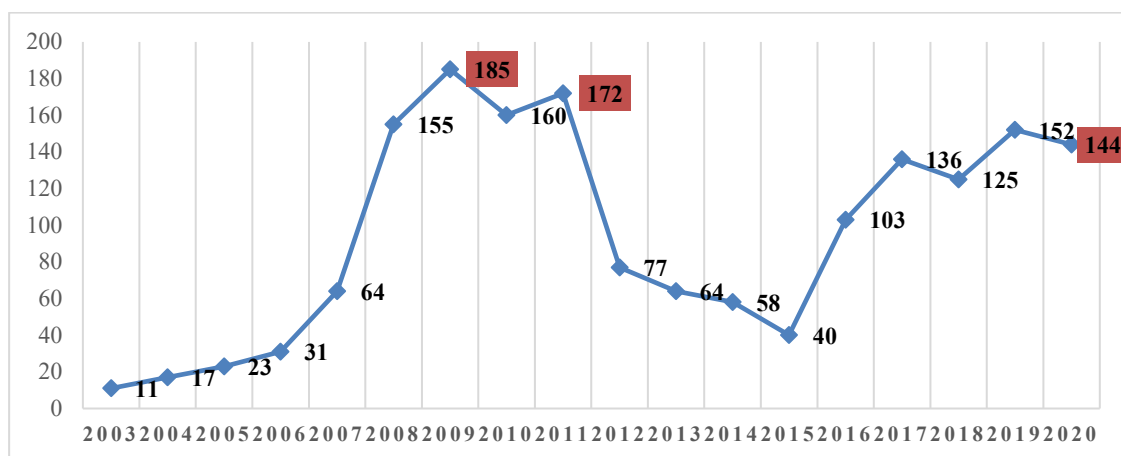

Figura 5. Producători agricoli înregistrați în agricultura ecologică

Sursa: baza de date a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare

În perioada anilor 2007-2011 a fost înregistrată o creștere a numărului producătorilor agricoli ecologici de la 64 către 185 și a suprafețelor de la 7346 ha la 61644 ha (Figura 5). Numărul operatorilor înregistrați în agricultura ecologică s-a diminuat în perioada anilor 2012-2016, apoi a avut loc o majorare bruscă în 2017, urmată imediat de o descreștere în 2018 a suprafețelor înregistrate de la 75686 ha până la 20584 ha. O posibilă explicație a majorărilor înregistrate în 2003 – 2011 ar fi

promovarea politicilor guvernamentale favorabile dezvoltării agriculturii ecologice. În anul 2007 s-a inițiat alocarea de subvenții destinate rambursării cheltuielilor în perioada de conversiune a terenurilor. Din anul 2012 subvențiile se alocă pentru înființarea plantațiilor multianuale, ceea ce a condus spre un regres în dezvoltarea agriculturii ecologice. Din anul 2017, creșterea lentă a numărului de operatori ecologici și suprafețelor de teren ecologic este asociată cu adoptarea Hotărârii de Guvern nr. 455/2017 [3] pentru susținerea promovării și dezvoltării agriculturii ecologice.

În anul 2020, în Republica Moldova erau înregistrați 144 operatori ecologici (preponderent producători agricoli ce se ocupă cu creșterea culturilor agricole, apicultori și procesatori certificați Eco). Suprafața totală a terenului certificat ecologic sau în perioadă de conversie a fost de 29 352,1 de hectare, fiind recunoscute ca și culturi ECO – 87, varietăți și produse ECO – 65 varietăți.

În prezent, lanțul valoric al agriculturii ecologice este constituit din 144 de operatori (Figura 6), unde ponderea cea mai mare le revine întreprinderilor cu 78% teren certificat ecologic. Lanțul valoric al agriculturii ecologice este unul de perspectivă în contextul dezvoltării piețelor cu produse ecologice și interesul consumatorilor, la fel și pentru oportunitatea pentru dezvoltarea comunităților rurale.

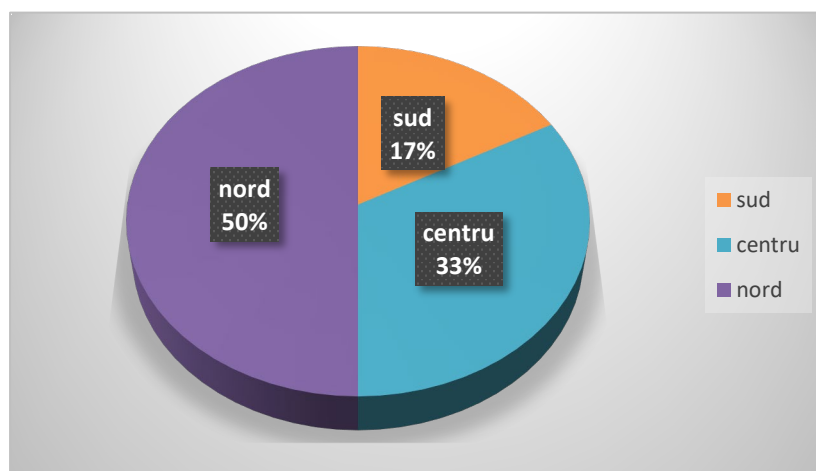

Figura 6. Ponderea producătorilor pe zone geografice, în anul 2020

Sursa: în baza datelor din „Atlasul Agriculturii Ecologice” [5]

Astfel, dacă analizăm datele din „Atlasul Agriculturii Ecologice” cu privire la producătorii din Republica Moldova per zonă de amplasare (Figura 6), atunci majoritatea exploatațiilor agricole ecologice sunt amplasate în zona de Nord (50%). O pondere mai mică îi revine zonei de centru (33%) și sud (17%).

Susținerea continuă din partea statului în dezvoltarea agriculturii ecologice are un rol semnificativ. În Moldova, instituția responsabilă de aceasta este Agenția de Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA). Susținerea dezvoltării agriculturii ecologice este prevăzută conform Hotărârii Guvernului nr. 455/2017 [3] prin oferirea subvențiilor în cadrul submăsurii 2.5 „Promovarea și dezvoltarea agriculturii ecologice”. Aceasta prevede oferirea de subvenții tuturor producătorilor înregistrați în sistemul de agricultură ecologică ca plată compensatorie pentru pierderile de venit și costurile

suplimentare suportate de beneficiarii care încheie angajamente voluntare și se angajează să rămână în acest sistem de agricultură pe o durată de 5 ani. Subvențiile sunt alocate în anul curent pentru conversie la agricultura ecologică și pentru menținerea agriculturii ecologice în domeniul producției vegetale și apiculturii ecologice.

Tabel 1. Evoluția dosarelor de solicitare a sprijinului financiar din sursele bugetului de stat

2017	31	30	97%	1 880,1	1 590,2	85%
2018	72	69	96%	7 740,9	7 251,5	94%
2019	76	67	88%	8 603,7	7 845,1	91%
2020	65	63	97%	6 901,0	6 220,3	90%
2021	59	53	97%	7 482,2	6 808,8	91%

Sursa: în baza datelor AIPA

În anul 2018 vedem o creștere semnificativă față de anul 2017 de 2,3 ori față de dosarele recepționate de AIPA în anul 2017 (Tabelul 1). Au fost depuse 72 dosare în valoare de 7740,9 mil. lei, din ele 69 au fost acceptate și 94% din bugetul solicitat a fost achitat producătorilor agricoli. Analizând situația din 2019, înțelegem că aplicarea la subvenții ale Submăsurii 2.5 este în continuă creștere, în rezultat au fost depuse 76 dosare cu valoarea de 8 603,7 mii lei și aprobate 67 dosare – 7 845,1 mii lei. Din anul 2020 se simte o descreștere a producătorilor agricoli care aplică pentru a obține subvenții care au dus la operarea modificărilor la HG nr. 455/2017 pentru a spori valoarea subvenției pentru terenurile agricole aflate în conversie.

Concluzii. Agricultura ecologică are o mare contribuție la o dezvoltare economică de durată și joacă un rol important în îmbunătățirea condiției mediului, preservarea solului, îmbunătățirea calității apelor, biodiversificarea și protejarea naturii.

Politica actuală a statului în vederea dezvoltării producției agroalimentare ecologice, urmărește sprijinirea veniturilor agricultorilor, încurajându-i, totodată, să producă mărfuri de înaltă calitate și în cantități suficiente. Astfel, susținerea promovării și dezvoltării agriculturii ecologice este un element fundamental nou al politicii de dezvoltare rurală, destinată să încurajeze numeroase inițiative rurale, ajutând agricultorii să-și restructureze fermele, să diversifice gama de produse, precum și să penetreze diferite piețe pentru comercializarea produselor. O țintă importantă pentru dezvoltarea agriculturii ecologice este atingerea unei ponderi de 25 procente până în anul 2030 conform strategiei „De la fermă la consumator”.

Producția ecologică este într-o continuă extindere, datorită cererii consumatorilor pentru produse agricole ecologice. La finele anului 2020 doar 4 produse agroalimentare ecologice utilizează marca națională de agricultură ecologică „Agricultura ecologică – Republica Moldova”, ceea ce diminuează importanța aplicării acestora pe produse.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Monitorul Oficial (2005): Legea nr. 115/2005 cu privire la producția agroalimentară ecologică, nr. 95 - 97, art. 446.
2. Monitorul Oficial (2014): Hotărârea de Guvern nr.884/2014 pentru aprobarea Regulamentului privind utilizarea mărcii naționale „Agricultura Ecologică – Republica Moldova”. Nr. 325-332 art. 952

3. Monitorul Oficial (2017): Hotărârea de Guvern nr.455/2017 cu privire la modelul de distribuire a surselor financiare din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural;
4. Monitorul Oficial (2008): Hotărârea de Guvern nr.1078 din 22.09.2008 cu privire la aprobarea Reglementării tehnice „Producția agroalimentară ecologică și etichetarea produselor agroalimentare ecologice
5. Atlasul Agriculturii Ecologice în Republica Moldova, ed. 2019, 2020.
6. Badgley, C., J. Moghtader, E. Quintero, E. Zakem, M.J. Chapell, K. Aviles-Vazquez, A. Samulton and I. Perfecto (2007): Organic agriculture and the global food supply. In: Renewable Agriculture and Food Systems 22 (2): 86-108.
7. De Ponti, T., B. Rijk and M.K. Van Iittersum (2012): The crop yield gap between organic and conventional agriculture. In: Agricultural Systems 108: 1-9.
8. EkoConnect, (2020): Raport privind Statutul sectorului agro-alimentar ecologic în Moldova.
9. Haring, A.M., S. Dabbert, J. Aurbacher, B. Bichler, C. Eichert, D. Gambelli, N. Lampkin, F. Offermann, S. Olmos, J. Tuson and R. Zanolli (2004): Organic farming and measures of European agricultural policy. In: Dabbert, S. (ed.): Organic farming in Europe: Economics and policy, Vol. 11. Department of Farm Economics, University of Stuttgart-Hohenheim, Germany.
10. Lakner, S., von Cramon-Taubadel, S. and Brümmer, B. (2012): Technical efficiency of organic pasture farming in Germany: The role of location economics and of specific knowledge. Journal for Renewable Agriculture and Food Systems 27, 228-241. <http://dx.doi.org/10.1017/S1742170511000330>
11. Latruffe, L. and Nauges, C. (2014): Technical efficiency and conversion to organic farming: the case of France. European Review of Agricultural Economics 41, 227-253. <http://dx.doi.org/10.1093/erae/jbt024>
12. Mayen, C.D., Balagtas, J.V. and Alexander, C.E. (2010): Technology adoption and technical efficiency: Organic and conventional dairy farms in the United States. American Journal of Agricultural Economics 92, 181-195. <http://dx.doi.org/10.1093/ajae/aap018>
13. Ponisio, L.C., L.K. M'gonigle, K.C. Mace, J. Palomino, P. De Valpine and C. Kremen (2014): Diversification practices reduce organic to conventional yield gap. In: Proceedings of the Royal Society B 282, 1799: 1396. doi: <http://dx.doi.org/10.1098/rspb.2014.1396>, last access: March 30, 2015.
14. Ramesh, P., Singh, M. and Rao, A.S. (2005): Organic farming: Its relevance to the Indian context. Current Science 88, 561-568.
15. Seufert, V., N. Ramankutty and J.A. Foley (2012): Comparing the yields of organic and conventional agriculture. In: Nature 485 of May 10, 2012: 229-232.
16. Stolze, M. and N. Lampkin (2009): Policy for organic farming: rationale and concepts. In: Food Policy 34 (3): 237-244.
17. Schwarz, G., H. Nieberg and J. Sanders (2010): Organic farming support payments in the EU (Report). In: Agricultural and Forestry Research, Special Issue 339. Thünen Institute for Farm Economics, Braunschweig, Germany.
18. IFOAM, Disponibil la: <https://www.ifoam.bio/why-organic/organic-landmarks/definition-organic>